

УДК: 39:572.1/.4:004

DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-18-3-88-100)

2224-2019-18-3-88-100

Бобровський Олексій Ілліч,

асистент кафедри прикладної математики та інформаційних технологій, Державний вищий навчальний заклад “Придніпровська державна академія будівництва та архітектури (ПДАБА)”, 49000, м. Дніпро, вул. Титова, 2, тел.: +38 (097) 578 74 75, e-mail: bobelur@meta.ua

ORCID: 0000-0001-7395-7477

Бобровский Алексей Ильич,

ассистент кафедры прикладной математики и информационных технологий, Государственное высшее учебное заведение “Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры (ПГАСА)”, 49000, г. Днепр, ул. Титова, 2, тел.: +38 (097) 578 74 75, e-mail: bobelur@meta.ua

ORCID: 0000-0001-7395-7477

Bobrovskiy Oleksii Illich,

Assistant of Applied Mathematics and Information Technologies Department of State Higher Educational Institution, ‘Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture’, 49000, Dnipro, Tytova str., 2, tel.: +38 (097) 578 74 75, e-mail: bobelur@meta.ua

ORCID: 0000-0001-7395-7477

КОНСТРУЮВАННЯ АРХЕТИПІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ “УНІВЕРСАЛЬНОГО ЕПОХАЛЬНОГО ЦИКЛУ” І КОМП’ЮТЕРНИХ ІГОР

Анотація. Розглянуто сутність основних понять і шляхів становлення та розвитку нового міждисциплінарного напрямку наукових досліджень — соціальної архетипіки (архетипів колективного несвідомого) як психологічного підґрунтя становлення та розвитку суспільства, його національно-культурної ідентичності.

Розроблено візію стосовно архетипного взаємозв’язку між свідомістю окремих особистостей і суспільною свідомістю загалом, впливу архетипів колективного несвідомого на здатність людини до самовираження, самоствердження і набуття нового демократичного світогляду, на який здійснюють

свій вплив як генетична спадщина людини, так і архетипи колективного несвідомого, що позначають себе від дитячого віку.

Розглянуто можливості теоретико-методичного конструювання “архетипу української молоді”, починаючи з першооснов її життя. За основу такої реалізації взято вітчизняну аналітико-синтетичну модель “Універсального епохального циклу”. Згідно з цією моделлю життєвий шлях людини розглядається за періодами, сукупність яких, власне, й становить міні-модель “життєвого циклу людини”. Означений підхід доповнюється особливостями та загальним змістом “архетипних складників”, що виявляють себе на кожному етапі життєвого шляху людини.

У контексті підходу обґрунтовано доцільність створення каскадного процесу розробки і запровадження комп’ютерних ігор як інструменту моделювання розумових здібностей і психологічних якостей особистості на кожному етапі життєвого шляху людини. Метою ігор пропонується вибрати розвиток духовності, соціальності, патріотизму та інших важливих суспільних цінностей особистості. Конструювання соціальних процесів пропонується здійснювати з урахуванням принципів спадкоємності, взаємозв’язку, конкретних умов життя і особливостей етапів соціалізації людини та їх спрямування на досягнення цілей розвитку суспільства і послідовного зростання складності завдань з використанням інноваційних методів їх вирішення у контексті сталого розвитку країни.

Для розроблення такого “інтелектуального алгоритму” інноваційних технологій, створення підґрунтя розвитку “архетипу української молоді” пропонується залучити фахівців різних галузей знань, які найбільш чутливі до розуміння глибинної (психосоціальної або архетипної) сутності молодіжної вікової когорти.

Ключові слова: теорія соціальної архетипіки, структура елементів архетипу, архетипне середовище, архетип молодих українців, “Універсальний епохальний цикл”, комп’ютерні ігри.

КОНСТРУИРОВАНИЕ АРХЕТИПОВ УКРАИНСКОЙ МОЛОДЕЖИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ “УНИВЕРСАЛЬНОГО ЭПОХАЛЬНОГО ЦИКЛА” И КОМПЬЮТЕРНЫХ ИГР

Аннотация. Рассмотрено сущность основных понятий и путей становления и развития нового междисциплинарного направления научных исследований — социальной архетипики (архетипов коллективного бессознательного) как психологической основы становления и развития общества, его национально-культурной идентичности.

Разработано видение относительно архетипной взаимосвязи между сознанием отдельных личностей и общественным сознанием в целом, влияния архетипов коллективного бессознательного на способность человека к самовыражению, самоутверждению и приобретению нового демократического мировоззрения, на которое оказывают существенное влияние как генети-

ческое наследие человека, так и архетипы коллективного бессознательного, проявляющие себя уже с детского возраста.

Рассмотрены возможности теоретико-методического конструирования “архетипа украинской молодежи”, начиная с первооснов ее жизни. В качестве основы такой реализации взята отечественная аналитико-синтетическая модель “Универсального эпохального цикла”. Согласно этой модели, жизненный путь человека рассматривается по периодам, совокупность которых, собственно, и составляет мини-модель “жизненного цикла человека”. Указанный подход дополняется особенностями и общим содержанием “архетипических составляющих”, проявляющих себя на каждом этапе жизненного пути человека.

В контексте подхода обоснована целесообразность создания каскадного процесса разработки и внедрения компьютерных игр как инструмента моделирования умственных способностей и психологических качеств личности на каждом этапе жизненного пути человека. Целью игр предлагается выбрать развитие духовности, социальности, патриотизма и других важных общественных ценностей. Конструирование социальных процессов предлагается осуществлять с учетом принципов преемственности, взаимосвязи, конкретных условий жизни и особенностей этапов социализации человека и их направление на достижение целей развития общества и последовательного роста сложности задач с использованием инновационных методов их решения в контексте устойчивого развития страны.

Для разработки такого “интеллектуального алгоритма” инновационных технологий, создания основы развития “архетипа украинской молодежи” предлагается привлечь специалистов различных областей знаний, которые наиболее чувствительны к пониманию глубинной (психосоциальной или архетипной) сущности молодежной возрастной когорты.

Ключевые слова: теория социальной архетипики, структура элементов архетипа, архетипная среда, архетип украинской молодежи, “Универсальный эпохальный цикл”, компьютерные игры.

ARCHETYPES OF UKRAINIAN YOUTH CONSTRUCTION USING THE CONCEPT OF THE “UNIVERSAL EPOCHAL CYCLE” AND COMPUTER GAMES

Abstract. The essence of the basic concepts and ways of a new interdisciplinary research area formation and development – social archetypes (the archetypes of the collective unconscious) is shown as the psychological basis of the formation and development of society, its national and cultural identity.

A vision of the archetypal relationship between the consciousness of individuals and the public consciousness as a whole is provided with the impact of the archetypes of the collective unconscious on a person’s ability to self-expression, self-affirmation and acquisition of a new democratic worldview, which is significantly influenced by the archetypes of the collective unconscious, which manifest themselves from the childhood.

The possibilities of the theoretical and methodological design of the 'archetype of Ukrainian youth' are considered, starting with the fundamental principles of its life. The domestic analytical-synthetic model of the 'Universal Epochal Cycle' was taken as the basis for such an implementation. According to this model, the life course of a person is considered by periods, the totality of which, in fact, constitutes a mini-model of the 'human life cycle'. This approach is complemented by the features and the general content of the 'archetypical components' that manifest themselves at each stage of a person's life path.

In the context of the approach, the expediency of creating a cascade process of developing and introducing computer games as an instrument for modeling mental abilities and psychological qualities of an individual at each stage of a person's life path is substantiated. The goal of the games is to choose the development of spirituality, sociality, patriotism and other important social values. It is proposed to construct social processes taking into account the principles of continuity, interconnection, specific living conditions and peculiarities of the stages of human socialization and directing them towards achieving the goals of social development and consistently increasing the complexity of tasks using innovative methods to solve them in the context of the country's sustainable development.

To develop such an 'intelligent algorithm' of innovative technologies for creating the basis for the development of the 'archetype of Ukrainian youth', it is proposed in the article to involve specialists from various fields of knowledge who are most sensitive to understanding the underlying essence (psychosocial or archetypical) of the youth age cohort.

Keywords: the theory of social archetypes, the structure of the elements of the archetype, the archetype environment, the archetype of the Ukrainian youth, 'The Universal Epochal Cycle', computer games.

Постановка проблеми. Складний і суперечливий рух України до Європейського співтовариства потребує національної згуртованості, взаєморозуміння, громадської солідарності, готовності до конкретних дій щодо збереження і нарощення соціальних цінностей і економічного добробуту. Особлива роль у русі країни до майбутнього і його сталості належить молоді, яка нині перебуває під впливом багатьох викликів, більшість з яких зосереджена всередині країни. Вони полягають у невідповідності життєвих цінностей, уподобань, потреб і

ступеня їх задоволення критеріям соціальної захищеності і соціального розвитку та умовам забезпечення економічних потреб порівняно з розвиненими країнами світу.

Як наслідок серед молоді країни спостерігається відсутність стійкої консолідації при виникненні негараздів різної природи, сумнівними стають відданість, ініціативність і добровільність участі у вирішенні існуючих проблем; зменшується вияв гордості, патріотизму прийнятний українцям. Зазначені аспекти засвідчують необхідність підвищення уваги до соці-

лізації молоді, надання їй належного статусу у вирішенні суспільних справ і управлінні державою. Відродженню і розвитку української молоді може сприяти створення своєрідного “архетипного середовища”, поетапно-последовного збагачення її духовності, гармонізація молодіжної свідомості з відповідними архетипами колективного несвідомого, а світогляду, культури і професіоналізму — з її участю у вирішенні проблем державотворення та ступенем зростання інтелектуального капіталу як психоенергетичного джерела особистісного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема вивчення розумових здібностей людей, своєрідних архетипних програм була сформульована в працях зарубіжних вчених: німецького філософа Іммануїла Канта, австрійського психіатра і психолога Зигмунда Фрейда, швейцарського психолога і філософа Карла Гюстава Юнга та їх послідовників [1–4]. Але вони розглядали розвиток розумових здібностей людини під кутом генетичних факторів. Наукове узагальнення, розвиток і методологічні підходи до практичного застосування теорії соціальної архетипіки в українському суспільстві представлено в працях вчених Е. А. Афоніна [5; 6] О. В. Суший [9], Т. В. Бельської [10; 11] А. Ю. Большакової [12], О. А. Донченко [13; 15], О. Ю. Амосова і Н. Л. Гавкалової [16], В. В. Друк [14], В. М. Козакова [18] та багатьох інших [17], які визначили ключові чинники формування зрілого архетипічного підґрунтя людей як учасників спільної діяльності і їх впливу на процеси розвитку. Ці чинники широко використовуються в науко-

вих дослідженнях, системах освіти і практиці діяльності не лише в Україні, а й за її межами. Була створена й успішно функціонує українська школа архетипіки — УША. Водночас складність, новизна і різноманіття питань теорії соціальних архетипів створюють певну епізодичність досліджень, які не охоплюють усі сфери її можливого використання. Останнє стосується дослідження питань становлення стійкого архетипу молодих українців, що актуалізує пошук можливостей його створення.

Мета статті — з’ясувати можливість реалізації теорії соціальної архетипіки у створенні умов становлення та розвитку особистості представників української нації. Знайти відповідь на питання — як сформулювати в українському суспільстві архетип української молоді, який стане активним інтегруючим фактором і фундаментом розвитку соціального капіталу українців, який здатен виразити їх ідеологію, цілі і забезпечити динамічний рух прогресивного розвитку Української держави.

Виклад основного матеріалу. Для України ХХІ ст. почалося з визначення існуючих проблем соціального розвитку, що зумовило зміну соціальної поведінки її населення внаслідок усвідомлення змін у суспільному устрої, участі в суспільних справах, появи нових сумнівних можливостей самозабезпечення і розвитку. Ця тенденція стала спостерігатись і серед молоді. Проте здатність до сприйняття людьми змін у навколишньому середовищі не приходять одночасно зі змінами, для цього потрібен певний час і створення необхідних умов для їх відродження. Як стверджував

І. Кант, "... спираючись на одвічні й незмінні закони самого розуму необхідно проводити дослідження, предмет якого не може бути байдужим для людської природи" [1, с. 11] (переклад автора — О. Б.). З. Фрейд запропонував концепцію психоаналізу людини і визначив структуру її психіки, яка, на його думку, складається із передсвідомого, свідомого і несвідомого. У характері передсвідоме становить зміст душевного життя, яке може легко стати усвідомленим — емоції, мислення, пам'ять, воля. Свідоме — це особисте сприйняття зовнішнього світу, а несвідоме — це інстинкт, та частина психіки, де концентруються несвідомі бажання, що витісняються зі свідомості. У характері особистості він визначив три складники: "Я", "Над-Я", "Воно". "Я" формується із застосуванням принципу реальності, "Над-Я" розвивається на основі принципів усвідомлення норм моралі і цінностей, яких дотримується суспільство, "Воно" формується на основі принципів задоволення і неконтрольованих потягів (чи ваблення). К. Юнг, досліджуючи компоненти структури людської психіки, ввів поняття "архетип", "архетипна структура особистості", які відображають здатність до певного типу уявлення себе, світу і накопиченого людського досвіду [3]. Наголошуючи на великій кількості архетипів, К. Юнг, Е. Дюркгайм, Л. Леві-Брюль та інші [4] розглядали їх як компоненти соціальної еволюції — "стимулятори" та "дестимулятори" розвитку і як "регулятори" його налаштування. Але при цьому до уваги не бралось значення соціальних чинників на формування пове-

дінки людей (виховання, оточення, рівень освіти, умови життя, професійна належність, вплив на поведінку з боку соціуму). Тому важко погодитися з висновками З. Фрейда стосовно того, що для розвитку людини головне — інша людина, а не предмети, які її оточують. На сучасному етапі соціально-економічних перетворень у суспільстві для людини важливими є усі чинники, які впливають на її психологічний стан, взаємини у соціумі, самопочуття, а також соціальні, економічні, культурні, екологічні, політичні та інші чинники. У різноманітних соціальних процесах беруть участь сотні і тисячі архетипів за різними ознаками, які за певних умов можуть згуртуватися, інтегруватися і спільно діяти на засадах колективного несвідомого.

Сьогоднішній стан української молоді не можна вважати наближеним до українського архетипу молоді свідомої освіченої особи, що має надійні історичні корні, розвинені й усталені риси українського народу, якості цілісної соціальної особистості, на яку можна покласти надії у розвитку майбутнього Української держави. Тобто можемо констатувати, що надійний і міцний архетип української молоді поки не створений. Так, молоді дипломовані фахівці, які в період навчання не отримують належної підготовки в майбутній сфері діяльності після захисту диплому чи магістерських робіт мають мізерну можливість працевлаштування за здобутою спеціальністю, не мають віри у можливість власного розвитку в рідній країні. Усвідомлення відсутності умов для самореалізації і здійснення мрії, до якої ви-

будувався шлях під час навчання, штовхає молодь до пошуку “власного щастя” у більш розвинених країнах. На досягнення своїх амбітних планів витрачається багато часу. Непомірно тривале самовизначення і самоутвердження призводить до занепаду соціального капіталу, зневіри у власних силах як окремих особистостей, так і цілих угруповань, знижує ціннісні орієнтири українського суспільства. Пов’язаність із долею свого народу, прагнення створити гідні умови життя у своїй країні, вибір ролі творця власного і суспільного майбутнього — це ті необхідні риси й характерні особливості людини, які мають цінуватися суспільством і державою, виховуватися, підтримуватися й стимулюватися для збереження української нації.

У наші дні держава певним чином піклується про молодь. Здійснюються заходи з підтримки молодої сім’ї при народженні дитини, при наданні кредитів для побудови житла, надаються субсидії на побудову комунального житла та ін. Але, на жаль, при цьому не беруться до уваги моральні цінності, інтелект людини, наявність бажання підвищити активність у спільній діяльності, розвинути власні якості, необхідні для підвищення соціальної свідомості, яка потрібна для активного українця, бажання створення умов для покращення спільного життя. Тому необхідним є створення молодіжного прошарку людей з архетипним ядром, яке буде відображати не тільки індивідуальну, а й спільну природу, узагальнений досвід попередніх поколінь, охоплювати надособистісний універсальний зміст і виступати ідеологічним

підґрунтям життя людей. Це архетипне ядро можна розглядати як історичний фундамент менталітету українського народу, його культури, людської гідності, поваги і гармонії відносин, що сприятиме розвитку соціальної спільності народу, внутрішньому поведінковому колективному контролю, зменшенню і нівелюванню небажаного вияву “колективного несвідомого”, збільшенню соціального прошарку свідомого “Я” і “Над-Я”. Змістовне наповнення архетипного ядра повинно базуватися на кращих рисах української нації і розробці відповідних сучасному українському суспільству архетипних моделей молоді. Це потребує створення теоретико-методичних основ і механізмів побудови архетипів українців цільової спрямованості, конструювання соціальних технологій їх становлення і гармонійного розвитку. Опанування процесів засвоєння людиною індивідуальних і колективних основ соціального життя і розуміння власних інтелектуальних можливостей у контексті архетипної концепції становить багаторівневий наскрізний процес. Його можна уявити як невинний потік великої кількості уявлень, символів, ситуацій, знань і інформації у соціальному просторі буття людини нерозривних і тісно пов’язаних між собою спорідненими цілями розвитку, який розвиває свідомість людини. Цей впливовий потік бере початок від дошкільного віку й охоплює шкільний, освітньо-професійний період, професійне життя і навіть пенсійний період [6, с. 14].

Визначення поетапних особливостей формування архетипів люди-

ни і чинників впливу на становлення української молоді можливе за допомогою використання аналітичної моделі “Універсального епохального циклу”, запропонованого українськими вченими Е. Афоніним і А. Мартинівим [6, с. 44–52]. Цикл включає чотири фази: революція, інволюція, коеволюція і еволюція. Якщо розглянути життєвий шлях людини, то він також складається з окремих етапів: дитинство, отрочтво, юнацтво і етап професійної і людської зрілості. І хоч етапи циклу людського існування відмінні за змістом і коротші за часом, вони наповнені глибоким змістом, перебувають під впливом історичних умов існування країни, містять у собі необмежені змінювані можливості індивідуальних і колективних процесів становлення й закріплення архетипів особистості. На кожному етапі життя змінюються умови їх набуття і збереження.

У дитячому (дошкільному) віці світосприйняття навколишнього середовища формується на основі відчуття любові, уваги з боку батьків, рідних, вихователів; знайомства з казковими героями, їх поведінкою. У цьому віці йде несприйняття зла, немилосердя, несправедливості, байдужості і недовіри. У дитинстві виховуються такі риси, як: доброта, співчуття, бажання прийти на допомогу, зробити гарний вчинок, потоваришувати. Як принцип для наслідування обираються батьки і казкові герої. Зароджуються паростки мрій про власну вольову характеристику в дорослому житті. На рівні особистого несвідомого у період з 1 до 3 років у дитини вперше починає виокремлюватися лінія власного “Я”.

У молодшому шкільному віці (6–10 років) вплив казкових героїв поступово зменшується і мрії школярів майже не пов’язуються з казковими героями. Формується власне розуміння майбутнього, створюється уявлення про опанування необхідних знань і якостей для уявної професії. У цей період починає активно формуватись “Я” і “Над-Я”, розуміння їх впливу на досягнення власної ідентичності з навколишнім середовищем.

У середньому віці (10–15 років) домінує формування духовних рис характеру і моральності, індивідуалізуються і з’являються схильності до самозаглиблення, прагнення до самостійного прийняття рішень, волелюбності й особистої свободи, формуються певні норми поведінки, більш конкретно визначається вибір майбутньої професійної діяльності.

Іntenсивно формується світогляд у старшому шкільному віці (15–17 років), поглиблюється розуміння природних і фундаментальних законів дійсності, набуваються нові знання у світі майбутніх професій в умовах їх вияву та існуючих можливостей опанування. З’являється розуміння меж, обмежень і можливостей власного розвитку. Урізноманітнюються напрями духовного розвитку, формується цілеспрямована вольова готовність діяти в обраному напрямі, укріплюється соціальне моделювання майбутнього життєвого статусу, активно формується “Над-Я”.

У студентському віці (17–22 років) починає активно розвиватися і в подальшому впливати на життя (22–29 років) колективне несвідоме. Знайомство зі студентською молоддю

старших курсів, спілкування з одногрупниками, формування соціальних груп за інтересами, налаштування на опанування обраної професії формує розуміння конкурентних переваг і рис лідерства, з'являється прагнення змагатися за певне місце і самоствердження в студентському соціумі. На цьому етапі виявляються здатності і прагнення до виконання ролі керівники чи ролі підлеглого чи ролі виконавця. У новому світлі розкривається історичне минуле. Більш чітким стає уявлення про власне майбутнє, очікувані й інноваційні зміни моральності і духовності нації, її спадкоємність, соціальність, працездатність, прихильність до захисту гідності, самостійної, соціальної й економічної захищеності, здатності до подолання труднощів і віри у власне захищене майбутнє. Укріплюється ідеологія українського патріотизму.

На цьому етапі можна констатувати, що архетип (архетипні механізми) молоді професійно освіченої людини сформувався, але структура його елементів "Я", "Над-Я" і колективне несвідоме перебувають у стані подальшого розвитку. Їх зміст може змінюватися і по-різному виявлятися у певних життєвих ситуаціях.

Очевидно в процесі професійного життя індивідуальне несвідоме людини може бути суттєво зміненим, і цей період потребує ще більшої уваги. Якщо молода людина залишається сам-на-сам зі своїми проблемами, вона здатна потрапити під вплив різних обставин життя й істотно змінити своє індивідуальне "Я" й індивідуальне несвідоме, що матиме свої наслідки.

Зазначене засвідчує, що в процесі індивідуального розвитку завжди є місце конструюванню архетипів української молоді, яке має бути під контролем суспільства і держави та привертати до себе увагу фахівців старшого покоління, які зустрічаються на шляху становлення молоді. Необхідно створити національну стратегію виховання нового покоління українців для продовження прийнятих і розробки нових реформ України. Її ключовим завданням повинно стати визначення якомога більшої кількості видів архетипів сучасної молоді і створення уявлення про їх структуру та умови для оптимального розвитку. Мають бути створені і відповідні інституції для розробки і контролю за реалізацією концепції відродження української молоді, які складатимуться з фахівців і будуть фінансово і матеріально забезпечені.

Одним із важливих інструментів реалізації процесу виховання й укріплення архетипів молодого українця повинні стати інформаційні технології і комп'ютерні ігри. Використання сучасних інформаційних комп'ютерних технологій стало нині одним із найдинамічніших напрямів розвитку науки і техніки. Комп'ютерні технології здатні створити широкі можливості для активізації і розвитку інтелектуального капіталу людей шляхом моделювання, конструювання і реалізації процесів соціалізації особистості, в тому числі в опорі на архетипи колективного несвідомого, властивих молодому поколінню.

Слід зауважити, що на сучасному етапі врахування оцінки архетипного складника розвитку особистості певним чином присутнє: в освіті і

професійній діяльності; в управлінні для визначення психологічної сумісності людини з іншими людьми; при формуванні проектних команд; у медицині при визначенні психічного стану людини; у спорті при опануванні технології зростання професійної майстерності та вирішенні інших проблемних питань.

У наш час у країні існує велика кількість комп'ютерних ігор, але переважаюча більшість їх сюжетів налаштовані на отримання гострих відчуттів, на відпочинок, опанування новими знаннями чи практикою та заробляння грошей. Під час дослідження проблеми розвитку архетипу молодих українців цілком доречною є постановка питання щодо створення банку "інтелектуальних ігор" для кожного віку з чітко окресленими психодіагностичними, тренінговими та іншими допоміжними цілями задіяння "архетипного підґрунтя" і можливостей для соціалізації громадян молодіжного віку. Йдеться про створення ігор, спрямованих на інтелектуальний і соціальний розвиток потенціалу молоді, який стимулюватиме їх внутрішню творчу активність і водночас розвиваватиме й упорядковуватиме ринок комп'ютерної продукції України, здатний стати цікавим для вирішення соціальних проблем розвитку молоді і бізнесу як в нашій країні, так і за її межами.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Теорія психосоціального аналізу і архетипіки колективного несвідомого містить у собі великий потенціал для подальшого глибокого осмислення сутності людини, її культури і соціальної поведінки в процесі становлення, розвитку і,

власне, поведінки в різних життєвих ситуаціях.

Виховання соціально зрілої молоді, здатної до осмислення себе і світу, історичного досвіду і еволюції, сучасності, а також усвідомлення ролі і місця архетипів колективного несвідомого в сучасному — постмодерному світі дозволить поглибити людське порозуміння, посилити тенденції до об'єднання і спільної діяльності людей спорідненої природи за їх духовністю, культурою, соціальною поведінкою, інтересами. Адже спільне бачення і творення майбутнього збільшує суспільну силу і енергетику людей, їх соціальний капітал, активізує його можливості для досягнення сталості розвитку.

Гармонізація процесу становлення, відтворення і розвитку психосоціальної (архетипної) природи української молоді сприятиме суттєвому зниженню конфліктності в суспільному середовищі, дозволить "конвертувати" архетипний потенціал колективного несвідомого у здатність та бажання молоді включатись у вирішення суспільних проблем на рівні місцевого самоврядування та суспільства загалом.

Подальші дослідження і вирішення зазначеної проблеми, на наш погляд, лежать у площині: дослідження структури і змісту складників архетипів української молоді, суміжних за етапами її життєвого шляху; визначення психосоціальних типів молодіжних груп і гармонійно прийнятних для них сфер життєдіяльності, сумісності і спрямованості їхньої поведінки в колі "керівник — підлеглий — виконавець"; дослідження загальних рис і професійних особли-

востей діяльності молодіжних учасників соціальних проєктів; розробки ігрових комп'ютерних технологій діагностики та оцінювання архетипного підґрунтя життєдіяльності молоді; дослідження інших суміжних питань становлення зрілого психосоціального типу українця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Кант И.* Собрание сочинений: в 8 т. (комплект). — М. : Чоро, 1994. — 4592 с.
2. *Sigmund Freud.* Das Ich und das Es (1923) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.psychanalyse.lu/Freud/FreudIchEs.pdf>
3. *Юнг К.* Сознание и бессознательное. — М. : Академ. проєкт, 2009. — 188 с. — (Психологические технологии).
4. *Юнг К. Г.* Архетип и символ. — М.: Ренессанс, 1991. — 343 с. — (Страницы мировой философии).
5. *Афонін Е. А.* Людська ідентичність та особливості її впливу на політику й державне управління / Е. А. Афонін // Концептуальні засади взаємодії політики і управління : навч. посіб. / авт. кол.: Е. А. Афонін, Я. В. Бережний, О. Л. Валевський [та ін.]; за заг. ред. В. А. Ребкала [та ін.]. — К. : НАДУ, 2010. — С. 265–289.
6. *Афонин Э. А.* Великая коэволюция: глобальные проблемы современности: историко-социальный анализ: монография / Э. А. Афонин, А. М. Бандурка, А. Ю. Мартынов. — 2-е изд., перераб. и доп. — К. : Парламентское изд-во, 2003. — 384 с.
7. *Благодетелева-Вовк С.* Качественные и количественные методы выявления архетипов / С. Благодетелева-Вовк // Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр. Асоціації д-рів наук з держ. управління. — Спец. вип. — 2011. — С. 6–11.
8. *Новаченко Т. В.* Архетипова парадигма авторитету керівника в державному управлінні : монографія / Т. В. Новаченко ; за наук. ред. Е. А. Афоніна. — Ніжин–Київ : Вид. Лисенко М. М., 2013. — 320 с.
9. *Суший О. В.* Психосоціальна культура державного управління: монографія / О. В. Суший. — К. : Світогляд, 2012. — 344 с.
10. *Бельська Т. В.* Влада і суспільство: архетипний підхід / Т. В. Бельська // Проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. — 2015. — Вип. 10–11. — С. 200–213.
11. *Бельська Т. В.* Архетипні концептуальні засади становлення і розвитку глобального громадянського суспільства / Т. В. Бельська // Публічне управління : теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації д-рів наук з держ. упр. — 2014. — № 2 (18) (спец. вип.). — С. 14–22.
12. *Большакова А. Ю.* Архетип – концепт – культура / А. Ю. Большакова // Вопр. философии. — 2010. — № 7. — С. 47–57.
13. *Донченко О. А.* Архетиповий менеджмент : монографія / О. А. Донченко. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. — 264 с.
14. *Друк В.* Архетипи комунікативної діяльності як основа сталих відносин держави і суспільства / В. Друк // Публічне управління : теорія та практика: зб. наук. пр. Асоціації д-рів наук з держ. упр. — 2015. — № 1 (спец. вип.). — С. 24–27.
15. *Донченко О.* Архетипи соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психологічного повсякдення) : монографія / О. Донченко, Ю. Ро-

- маненко. — К. : Либідь, 2001. — 334 с.
16. Амосов О. Ю. Симбіоз інституційних засад та архетипіки публічного управління / О. Ю. Амосов, Н. Л. Гавкалова // Публічне урядування : зб. — 2016. — № 2 (3). — С. 15–22.
  17. Суший О. В. Теоретичні засади соціальної архетипіки / О. В. Суший // Публічне урядування. — 2016. — № 3 (4). — С. 168–180.
  18. Козаков В. М. Українська ментальність як архетипний фактор гармонізації суспільно-владних відносин / В. М. Козаков // Публічне урядування : зб. — 2017. — № 3 (8) (спец. вип.). — С. 127–135.

REFERENCES

1. Kant I. (1994). *Sobranie sochineniy* [Collected Works]. (Vols. 1–8). Moscow: Choro [in Russian].
2. Freud S. (1923). *Das Ich und das Es*. Retrieved from <http://www.psychanalyse.lu/Freud/FreudIchEs.pdf> [in German].
3. Jung K. (2009). *Soznanie i bessoznatelnoe* [Consciousness and unconscious]. Moscow: Akademicheskii Proekt [in Russian].
4. Jung K. G. (1991). *Arkhetip i simvol* [The archetype and symbol]. Moscow: Renessans [in Russian].
5. Afonin E. A., Berezhnii Ya. V., Valevskiy O. L., et. al. (2010). *Liudska identychnist ta osoblyvosti yii vplyvu na polityku y derzhavne upravlinnia* [Human Identity and Peculiarities of its Influence on Politics and Public Administration]. *Kontseptualni zasady vzaiemodii polityky i upravlinnia — Conceptual Principles of the Interaction of Politics and Management*. V. A. Rebkala, et. al. (Eds.). (p. 265–289). Kyiv: NADU [in Ukrainian].
6. Afonin E. A., Bandurka A. M., Martynov A. Yu. (2003). *Velikaya koevolyu-tsiya: globalnye problemy sovremen-nosti: istoriko-sotsialnyy analiz* [Great coevolution: global problems of the present: historical and social analysis]. (2nd ed., rev.). Kyiv: Parlamentskoe izd-vo [in Russian].
7. *Blagodeteleva-Vovk S.* (2011). *Kachestvennye i kolichestvennye metody vyavleniya arkhetipov* [Qualitative and quantitative methods for identifying archetypes]. *Publichne upravlinnya: teoriya ta praktika — Public Administration: Theory and Practice, Special Issue*, 6–11 [in Russian].
8. *Novachenko T. V.* (2013). *Arkhetypova paradyhma avtorytetu kerivnyka v derzhavnomu upravlinni* [Archetype paradigm of the authority of the head of the state administration]. E. A. Afonina (Eds.). *Nizhyn-Kyiv: Vydavets Lysenko M. M.* [in Ukrainian].
9. *Sushyi O. V.* (2012). *Psykho-sotsialna kultura derzhavnoho upravlinnia* [Psychosocial Culture of Public Administration]. Kyiv: Svitohliad [in Ukrainian].
10. *Bielska T. V.* (2015). *Vlada i suspilstvo: arkhetypnyi pidkhid* [Power and Society: An Archetypal Approach]. *Problemy mizhnarodnykh vidnosyn — Problems of International Relations*, 10–11, 200–213 [in Ukrainian].
11. *Bielska T. V.* (2014). *Arkhetypni kontseptualni zasady stanovlennia i rozvytku hlobalnoho hromadianskoho suspilstva* [Archetypical conceptual principles of formation and development of global civil society]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka — Public administration: theory and practice*, 2(18), 14–22 [in Ukrainian].
12. *Bolshakova A. Yu.* (2010). *Arkhetip — kontsept — kultura* [Archetype — concept — culture]. *Voprosi filosofii — Questions of philosophy*, 7, 47–57 [in Russian].
13. *Donchenko O. A.* (2012). *Arkhetypovi menedzhment* [Archetype ma-

- nagement], Kirovohrad: Imeks-LTD [in Ukrainian].
14. *Druk V.* (2015). Arkhetypy komunikativnoi diialnosti yak osnova stalykh vidnosyn derzhavy i suspilstva [Archetypes of communicative activity as the basis of the lasting relations between the state and society]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka — Public Administration: Theory and Practice*, 1, 24–27 [in Ukrainian].
  15. *Donchenko O., Romanenko Yu.* (2001). Arkhetypy sotsialnoho zhyttia i polityka (Hlybynni rehuliatyvy psykholohichnoho povsiakdennia) [Archetypes of social life and politics (Deep regulating the psychological everyday life)]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
  16. *Amosov O. Yu., Havkalova N. L.* (2016). Symbioz instytutsiinykh zasad ta arkhetypiky publichnoho upravlinnia [Symbiosis of institutional foundations and archetype of public administration]. *Publichne uriaduvannia — Public administration*, 2(3), 15–22 [in Ukrainian].
  17. *Sushyi O. V.* (2016). Teoretychni zasady sotsialnoi arkhetypyky [Theoretical Foundations of Social Archetype]. *Publichne uriaduvannia — Public administration*, 3(4), 168–180 [in Ukrainian].
  18. *Kozakov V. M.* (2017). Ukrainska mentalnist yak arkhetypnyi faktor harmonizatsii suspilno-vladnykh vidnosyn [Ukrainian mentality as an archetypal factor of the harmonization of social-authority relations]. *Publichne uriaduvannia — Public administration*, 3(8), 127–135 [in Ukrainian].